

Perspectief

ChristenUnie-jongeren

Grondwet

Wijzigingsvoorstellen

2014

Beste lezer,

Op 29 maart 1814 nodigde de Prins van Oranje de Grote Vergadering van Notabelen in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, om hun stem te geven over de grondwet die in de maanden daarvoor was geschreven. Van de 474 uitverkorenen stemden uiteindelijk 448 mensen voor en was Nederland vanaf 1814 een centralistische monarchie. Vandaag, precies 200 jaar later, vieren we opnieuw het bestaan van onze grondwet!

Beginnend met een paar belangrijke rechten als de vrijheid van godsdienst, werden deze rechten vanaf 1814 langzaam maar zeker uitgebreid tot wat we vandaag de dag als onze grondwet kennen. Er is sindsdien veel veranderd en nog steeds onderhevig aan verandering.

Ook onze grondwet kan wel eens een update gebruiken. De denktank van Perspectief, Christen-Unie-jongeren heeft in de afgelopen tijd zeven dingen op papier gezet, die een toevoeging of wijziging van onze huidige grondwet betekenen.

- (1) Versterking rechtsbescherming
- (2) Correctief Referendum
- (3) Verkiezing Eerste Kamer (Art. 55 Gw.) wijzigen
- (4) Ontbinding van de Kamers uit de Grondwet (Art. 64 Gw.) verwijderen
- (5) Terugzendrecht Eerste Kamer vastleggen (Art. 85 Gw.)
- (6) Constitutionele toetsingsverbod (Art. 120 Gw.) opheffen
- (7) Internationale en Europese rechtsorde

Veel leesplezier!

Namens het bestuur en de denktank van Perspectief,

Erik-Jan Hakvoort
Bestuurslid Politiek

Wil je ons laten weten wat je ervan vindt? Stuur je bericht naar politiek@perspectief.nu

Versie 1, 29 maart 2014

(1) Versterking van rechtsbescherming

- **Voeg een algemene bepaling over democratische rechtsstaat toe**

“Het Koninkrijk der Nederlanden is een democratische rechtsstaat die op grond van de menselijke waardigheid, fundamentele rechten en vrijheden eerbiedigt en waarborgt. Openbaar gezag wordt alleen uitgeoefend krachtens de Grondwet of de wet.”

- **Toevoeging van belangrijke internationale rechten**

Het recht op leven, het recht op eerbiediging van familie- en gezinsleven, het verbod op foltering en onmenselijke of vernederende behandeling, het recht op een eerlijk proces en het recht op toegang tot de rechter dienen in de Nederlandse Grondwet te worden opgenomen vanwege het zeer fundamentele karakter en de normatieve waarde van deze rechten.

- **Uitbreiding van het recht op anti-discriminatie met de gronden van handicap en geaardheid**

Artikel 1 van de Grondwet bevat de gelijkebehandelingsbepaling. Op basis hiervan is de Algemene Wet Gelijke Behandeling vastgesteld. Daarin zijn ook de discriminatiegronden ‘handicap’ en ‘geaardheid’ opgenomen. Aangezien Perspectief deze vormen van discriminatie dermate afkeurt, ziet zij het belang in van de normatieve waarde die uitgaat van het opnemen van deze gronden in de Grondwet.

- **Opnemen van het recht op gelijkwaardigheid van generaties**

De overheid dient zich in te spannen om de gelijkwaardigheid van generaties te eerbiedigen in haar beleid. Dit betekent een grondwettelijke verankering van het duurzaamheidsbeginsel in het overheidsbeleid.

- **Vrijheid van onderwijs versterken**

De overheid garandeert de vrijheid van onderwijs in Artikel 23. Dit maakt gelijke bekostiging van openbaar en bijzonder onderwijs mogelijk. Het bijzonder onderwijs ligt regelmatig onder vuur. Wat PerspectieF betreft wordt deze discussie omgedraaid. Het openbaar onderwijs wordt wat ons betreft afgeschaft. Iedere school dient kleur te bekennen en aan te geven op basis van welke godsdienst, levensovertuiging of filosofie zij les wil geven.

- **Aanpassing van de beperkingssystematiek van klassieke grondrechten**

Er moeten precieze inhoudelijke vereisten worden gesteld aan de wetgever voor de beperking van grondrechten in overeenstemming met internationale verdragen. Rechten van burgers mogen alleen beperkt worden op grond van duidelijke criteria. De eisen van proportionaliteit en het eerbiedigen van de kern van grondrechten, gelet op de eerbiediging van de menselijke waardigheid, moeten daarbij gesteld worden.

(2) Correctief Referendum

Perspectief is voorstander van het representatieve democratische stelsel dat Nederland kent. Daarbij is het van belang dat politici dienstbaar zijn aan de rechtsstaat en de burgers die hen gekozen hebben. Om de verantwoording aan burgers te versterken wil Perspectief in de Grondwet een correctiefreferendum mogelijk maken. Het feit dat politici op een uitgebreid programma worden gekozen en niet per dossier maakt het wat ons betreft noodzakelijk om bij zeer ingrijpende beslissingen de bevolking een extra corrigerende stem te geven. Het referendum moet plaatsvinden op verzoek van burgers, en gaat alleen over bepaalde categorieën door het parlement, gemeenteraden of Provinciale Staten goedgekeurde wetsvoorstellen of verordeningen. Het aantal benodigde handtekeningen om een referendum aan te vragen moet op 300.000 worden vastgelegd en de opkomstdrempel moet ten minste boven de 50 procent liggen. Door middel van een dergelijk referendum kunnen aangenomen wetten of verordeningen alsnog worden verworpen door een bindende stem van de bevolking.

(3) Verkiezing Eerste Kamer (Art. 55 Gw.) wijzigen

Perspectief ziet de Eerste Kamer als een wenselijk en legitiem instituut, als onderdeel van onze parlementaire democratie. Toch vinden we het gezien de EK-verkiezingen van 2011 en de discussie over de Eerste Kamer na de formatie van 'Rutte II' noodzakelijk om een hervorming van de kieswijze van de Eerste Kamer te bepleiten.

De Provinciale Statenverkiezingen en de daaraan gekoppelde verkiezingen voor de Senaat in 2011 waren een verkapt referendum over het kabinet Rutte, en leken wel heel erg op verkiezingen voor de Tweede Kamer. Dit ondermijnt de democratische legitimiteit van Provinciale Staten en de staatsrechtelijke ordening van de Kamers. Deze verkiezingen, die overigens iedere 4 jaar plaatsvinden, riep bij vele politici dan ook onvrede op, en bracht hen tot uitspraken dat het nu echt anders moest. Dat gebeurde wederom nadat het kabinet Rutte II was geformeerd zonder een meerderheid in de Eerste Kamer. Voor sommige partijen is het antwoord simpel: afschaffen die Eerste Kamer.

Maar Perspectief ziet juist de toegevoegde waarde van de Eerste Kamer. De Eerste Kamer wordt niet geregeerd door de waan van de dag en heeft een eigen rol als het gaat om het toetsen van wetsvoorstellen. Zij let daarbij op andere dingen dan de Tweede Kamer, bijvoorbeeld wetstechnische aspecten. Daarnaast is het van belang op te merken dat Nederland geen constitutioneel hof kent. De Eerste Kamer speelt nu een rol als het gaat om toetsing van wetsvoorstellen in het licht van constitutionaliteit en rechtsstatelijkheid. De Eerste Kamer dan ook niet zomaar gemist worden en maakt deel uit van de checks and balances.

Ons antwoord is om de verkiezingen van de Eerste Kamer te koppelen aan de uitslag van de Tweede Kamer. Dit hangt samen met het voorstel tot een vast stemmoment één keer in de vier jaar. Het percentage stemmen wat op partijen is uitgebracht voor de verkiezing van de Tweede Kamer moet dan worden vertaald in Eerste Kamerzetels. Partijen moeten de lijsten van de Tweede Kamer voor de TK-verkiezingen koppelen aan Eerste Kamerlijsten. Dit geeft een directere democratische legitimatie aan de Senaat, wat tegenstanders van de Senaat het 'gebrek aan democratieargument' uit handen slaat. Ook is het niet per definitie zo dat de verhoudingen in de Kamers gelijk zijn, omdat de restzetelverdeling verschillend is vanwege het verschillende aantal zetels en daardoor een verschillende kiesdeler. Ook worden problemen rond het stemmen van provinciale partijen op (andere) landelijke partijen voorkomen.

Het is niet zo dat de Senaat hiermee een tweede variant van de Tweede Kamer wordt, aangezien het haar eigen taken houdt en de politieke cultuur hier ook wezenlijk verschilt van 'de overkant van het Binnenhof'. Die cultuur wordt door deze verkiezingshervorming juist bewaard, aangezien het gevaar dreigde dat de Senaat het politieke primaat van de Tweede Kamer zou ondermijnen. De politieke verhoudingen zullen gelijk zijn in beide kamers waardoor een meerderheidskabinet snel een meerderheid zal halen in de Senaat. Dat brengt critici misschien tot de gedachte dat de Senaat dan klakkeloos zal meegaan met het kabinet. Dit had dan echter in het verleden ook zo moeten zijn toen de verhoudingen in de Senaat eigenlijk altijd in het voordeel van het kabinet waren. Dat blijkt echter niet, en terecht, want de Senaat is niet gebonden aan het regeerakkoord. En dat moet zo blijven om de specifieke taak (reflectie, wetstechnische en constitutionele 'toetsing') van de Senaat te waarborgen. De critici zouden wel gelijk hebben bij een andere variant van de Eerste Kamerverkiezingen, namelijk directe verkiezingen. Deze vorm van verkiezingen zou de Senaat kunnen dwingen om 'Tweede Kamer te spelen', wat met de laatste provinciale verkiezingen al het geval was en na de formatie van 'Rutte II' ook dreigde.

(4) Ontbinding van de Kamers uit de Grondwet (Art. 64 Gw.) verwijderen

De verkiezingen voor de Tweede Kamer zijn direct en op basis van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Het is vastgelegd in de Grondwet dat minstens één keer in de vier jaar verkiezingen plaats vinden. Daarnaast is er de ongeschreven regel dat op het moment van een vertrouwenscrisis tussen kabinet en een meerderheid van de Kamer, het kabinet haar ontslag aanbiedt. Dan wordt de Kamer ontbonden en vinden er nieuwe verkiezingen plaats. Deze ongeschreven regel levert echter problemen op aangezien in het vorige decennium maar liefst vier verkiezingen plaatsvonden. Nadat er verkiezingen zijn gehouden is het ook steeds moeilijker geworden om coalities te vinden, waardoor het land lange periodes niet wordt geregeerd. Hierdoor regeert de vluchtige politiek en is het niet meer mogelijk beleid op de lange termijn te maken, wat slecht is voor de stabiliteit van het land. Daarom bepleit Perspectief om de verkiezingen voor de Tweede Kamer slechts één keer in de vier jaar te houden en de mogelijkheid voor tussentijdse ontbinding door de regering te schrappen uit de Grondwet. Mocht zich een kabinetscrisis voordoen dan moet er gezocht worden naar alternatieve meerderheids-/minderheidscoalities. Deze werkwijze werkt ook al goed op provinciaal en gemeentelijk niveau.

(5) Terugzendrecht Eerste Kamer vastleggen (Art. 85 Gw.)

De rechtsstatelijke meerwaarde van de Eerste Kamer is dat ze stemrecht heeft over wetgeving, terwijl de Raad van State slechts advies uitbrengt. Daarmee kan de stem van de Eerste Kamer door het kabinet niet naast zich worden neergelegd, terwijl dit bij het advies van de Raad van State wel mogelijk is. Om de positie van de Eerste Kamer verder te versterken vinden wij dat de Kamer een terugzendrecht moet krijgen. Dit houdt in dat mocht ze het niet eens zijn met een wetsvoorstel dat door de Tweede Kamer is aangenomen, ze dit in meerderheid kan terugsturen naar de Tweede Kamer. Nu gebeurt dat soms al wel via de informele weg van de 'novelle'. Toch lijkt het Perspectief beter om dit recht duidelijk vast te leggen in de Grondwet

(6) Constitutionele toetsingsverbod (Art. 120 Gw.) opheffen

Om de werking van de Grondwet te versterken vindt Perspectief dat het verbod op constitutionele toetsing moet worden opgeheven. De rechter moet wetten en verdragen kunnen toetsen aan de Grondwet. Op dit moment kan de rechter wetten alleen toetsen aan internationale verdragen. De werking van de Grondwet is daardoor ernstig verzwakt ten opzichte van internationale verdragen. Volgens sommige politici moet het de rechter tevens verboden worden wetten te toetsen aan internationale verdragen. Perspectief is echter voorstander van het toetsen van wetten door de rechter aan verdragen en de Grondwet. Constitutionele toetsing zoals voorligt in het voorstel-Halsema steunen wij. Dit in het kader van het stelsel van evenwichten in onze democratische rechtsstaat waarbij het van belang is dat de volksvertegenwoordigers worden gecontroleerd op het eerbiedigen van de Grondwet. Dit dwingt de volksvertegenwoordiging om terdege rekening te houden met de Grondwet wanneer zij wetten maakt. De volksvertegenwoordiging kan op haar beurt wetten weer aanpassen en eventueel de Grondwet.

(7) Internationale en Europese rechtsorde

De internationale en Europese rechtsorde werken in Nederland rechtstreeks door. Dat moet zo blijven, maar op het moment dat verdragen worden gesloten dient er een verzwaarde goedkeuringsprocedure (met 2/3e meerderheid) te worden gevolgd indien deze verdragen de Nederlandse constitutie raken. Dat is in ieder geval aan de orde als verdragen ingrijpen in de bevoegdheidsverdeling tussen verschillende nationale overheden, en als het raakt aan grondrechten.

Daarnaast moet de rechter internationale verdragen en Europese verdragen en wetten kunnen toetsen aan de essentie van de Nederlandse constitutie. Dit betekent dat rechters alleen een verdrag of wet in strijd met de grondwet kunnen verklaren als het in alle redelijkheid niet grondwetconform uitgelegd kan worden.